

BARBERA, MESSEGUE in JABARDO v. ŠPANIJA
(Eur. Court H.R., 6.12.1988, Series A no. 146)

[Španski državljani Francesc-Xavier Barbera, Antonino Messegue in Ferran Jabardo so bili leta 1980 po umoru katalonskega poslovneža aretirani v Barceloni. Zaradi pripadnosti teroristični organizaciji E.P.O.C.A. [Vojska katalonskega ljudstva] so bili lahko brez privedbe pred preiskovalnega sodnika pridržani dalj časa, kot to zahteva običajni rok 72. ur. Med policijskim pridržanjem so podpisali izjavo, s katero so priznali svoje sodelovanje pri umoru. Pred preiskovalnim sodnikom so svoja priznanja preklicali in trdili, da so bili tekom pripora izpostavljeni fizičnemu in psihičnemu mučenju.

Po obravnavi 12. januarja je prvi senat kazenskega oddelka sodišča Audiencia Nacional, ki ima pristojnost za teroristična kazniva dejanja in se nahaja v Madridu, 15. januarja 1982 g. Barbero in g. Messegua za umor obsodil na trideset let zapor, g. Jabarda pa za pomoč in napeljevanje k umoru na dvanajst let in en dan zapor.

Pritožniki so nato glede pravnih vprašanj podali pritožbo na Vrhovno sodišče, vendar neuspešno, razen g. Jabarda, čigar kazen je bila znižana na šest let zapor za pomoč oboroženim tolпам. Ustavno sodišče je 20. aprila 1983 zavrglo njihovo ustavno pritožbo [recurso de amparo].

V vlogi, 22. julija podani na Komisijo, so se g. Barbera, g. Messegue in g. Jabardo pritoževali, inter alia, da so bili obsojeni le na podlagi njihovega priznanja, ki je bilo izsiljeno z mučenjem, ne pa tudi na podlagi drugih dokazov. Sklicevali so se na 1. in 2. odstavek 6. člena Konvencije. Ravno tako so se pritožili še nad kršitvijo 3. člena, 1. odstavka 5., 8. in 9. člena ter nad kršitvijo 14. člena.]

I. Zatrjevane kršitve 1. odstavka 6. člena

A. Nepristranskost Audiencie Nacional

53. G. Barbera, g. Messegue in g. Jabardo menijo, da zamenjava članov sodišča brez obvestila, politični pritisk na namestnika predsedujočega sodnika - g. Lemaurya - in njegov odnos med obravnavo odpirajo dvom v nepristranskost Audiencie Nacional. [...]

55. Vlada trdi, da v zvezi s tem primerom niso bila izčrpana vsa pravna sredstva.

Pred Komisijo je izjavila le, da je bilo članstvo sodišča spremenjeno v skladu z veljavno zakonodajo in prakso ter da obramba temu ni nasprotovala. Vlada ni nakazala pravne podlage, ki bi bila možna za ugovor glede zakonite zamenjave. [...]

Pred Sodiščem je Vlada jasno razložila, da bi vlagatelj lahko ugovarjali zoper napako o obvestitvi glede identitete sodnikov, kot to zahteva Zakon o sodiščih, ugovor bi podali na zapisnik med obravnavo, ga kasneje vložili na Vrhovno sodišče ter zahtevali razveljavitev nadaljnjega postopka zaradi neprivolitve. Nenazadnje pa bi se lahko pritožili tudi na Ustavno sodišče zaradi kršenja pravic obrambe, ki jih zagotavlja 24. člen Ustave.

[...]

57. Po mnenju Sodišča napadena zamenjava članstva Audiencie Nacional ne odpira dvoma o nepristranskosti [...]

58. Glede pritožb, ki se tičejo zamenjanega sodnika, Vlada najprej trdi, da zagovornik vlagatelj ni izkoristil možnosti za izločitev namestnika predsedujočega sodnika, [...] in tudi, da se zaradi nepristranskosti Audiencie Nacional niso pritožili na Ustavno sodišče.

59. [...] Po španskem pravu je možno sodnika odkloniti le na podlagi zakonsko določenih razlogov, ki se med drugim nanašajo na sodnikovo osebnost ali njegove povezave s strankami [...] Vendar pa zagovornik ni vnaprej poznal imena namestnika predsedujočega sodnika, zato ni mogel navesti razlogov za izločitev. Obramba trdi, da so po začetku zasedanja pri zamenjanem sodniku opazili frankistična znamenja časti in oblasti ter da je sodnik kazal sovražnost proti obdolženim in nekaterim pričam. Vendar vlagatelj niso natančno določili oblik sovražnosti. Četudi bi se takšno obnašanje dejansko pojavilo, bi lahko vlagatelj nenazadnje izsilili ugovor očitne sovražnosti, toda takšen ugovor med postopkom ni bil podan.

Zaradi tega niso bila izčrpana vsa domača pravna sredstva.

B. Pravica do poštenega sojenja

60. Iz očitka vlagatelj izhaja, da zamenjava članov sodečega sodišča ni bila osamljen incident; povezana je bila namreč z vodenjem postopka na prvi stopnji, še posebno s prevozom obdolženih v Madrid [obdolženi so bili na večer pred sojenjem prepeljeni iz Barcelone v Madrid, tj. 600 kilometrov dolga pot], z varnostnimi ukrepi med obravnavo, s presenetljivo hitrostjo postopka in s pasivnim odnosom državnega tožilca. To naj bi bili razlogi, tako vsaj trdijo, ki opravičujejo zaključek, da je bilo

sodišče že vnaprej prepričano o krivdi vlagateljev in je bila obravnava zgolj čista formalnost. Do takega stališča pa je sodišče lahko prišlo le na podlagi priznanja, izsiljenega s strani policije, saj preiskovalni sodnik stvari ni niti poskusil razjasniti. Vlagatelji kritizirajo tudi način predstavitve dokazov sodišču. Trdijo namreč, da niso bila upoštevana načela kontradiktornega postopka in enakosti orožja.

62. Vlada je podala ugovor na različne pritožbe glede zadevnega problema, pri čemer se je opirala na številna dejstva o neizčrpanosti domačih pravnih sredstev. [...]

[Vlada navaja zakone španskega prava, po katerih bi se vlagatelji lahko pritožili zaradi domnevnih kršitev, vendar Sodišče vse temelje ugovorov zavrača.]

67. Vlagatelji trdijo, da so bili žrtve očitne kršitve 1. odstavka 6. člena v povezavi z 2. in 3.(d) odstavkom.

Sodišče navaja, da sta garanciji 2. in 3.(d) odstavka le specifična vidika pravice do poštenega sojenja, ki je dana v 1. odstavku [...]

68. Kot splošno pravilo za državna sodišča, še posebej pa za sodišča na prvi stopnji, velja, da ocenijo vrednost in relevantnost dokaza, ki ga predloži obdolženi. [...] Sodišče mora zato ugotoviti [...], ali je bil postopek kot celota pošten, vključno s postopkom ocene dokazov obtožbe in obrambe, tako kot to zahteva 1. odstavek 6. člena.

(a) Prevoz obdolženih v Madrid

[Obdolženi so bili na predvečer sojenja prepeljani iz Barcelone v Madrid, kamor so na dan sojenja prispeli šele zgodaj zjutraj.]

70. G. Barbera, g. Messegue in g. Jabardo so se glede na resnost obtožb zoper njih in morebitne kazni soočili z zanje življenjsko pomembnim sojenjem. [...]

Kljub pomoči odvetnikov, ki so imeli možnost obrambnih zagovorov, je ta okoliščina nedvomno oslabil njihovo položaj v življenjskem trenutku, ko so potrebovali vsa sredstva za svojo obrambo, še posebej za izpraševanja na začetku sojenja in za učinkovito posvetovanje s svojimi zagovorniki.

(b) Zamenjava predsedujočega in še enega sodnika

71., 72. [Na dan obravnave sta bila zamenjana predsedujoči in še en sodnik, toda o tem niso bili obveščeni ne vlagatelji ne njihovi zagovorniki. Še posebej jih je presenetila zamenjava predsedujočega sodnika, s katerim so imeli dan prej uvodno srečanje. Utemeljena bojazen, ki se je postavljala ob novem sodniku, je nepoznavanje zapletenega primera.]

(c) Vodenje sojenja 12. januarja 1982 in sprejem dokazov

73. Obravnava [...] se je začela 12. 1. 1982 zjutraj ter se končala še istega dne zvečer. Komisija je bila presenečena nad njeno kratkostjo z vidika zamotanosti primera in glede na znatni čas, ki je potekel od najdbe dokazov in zagovora nedolžnosti obdolženih pred sodniki. [...]

Vlada trdi, da je trajanje obravnave odvisno od narave in okoliščin primera ter od vedenja strank [...] Obstajata dva razloga, zaradi katerih je celotna obravnava trajala le en dan: obravnava je le zadnja faza celotnega postopka [...]; soglasje tožilstva in obrambe za sprejem „por reproducia” postopka, s katerim je bil preiskovalni dosje brez branja njegovih 1600 strani pred sodiščem vzet v dokaz. [...]

74. Sodišče na podlagi teh navedb ugotavlja, da obstaja v pričujočem primeru neposredna povezava med dolžino postopka in pomembnejšim problemom, sprejemom dokazov med sojenjem. Zato ju bo obravnavalo skupaj. [...]

77. 2. odstavek vsebuje načelo domneve nedolžnosti. Med drugim zahteva, da člani sodišča pri opravljanju svojih dolžnosti ne smejo izhajati iz vnaprejšnjega mnenja, da je obtoženi storil kaznivo dejanje, ki ga je obtožen; breme dokazovanja nosi obtožba, vsak dvom pa gre v korist obtoženega. Iz tega tudi izhaja, da mora obtožba obtoženega obvestiti, česa je obtožen, tako da se lahko pripravi in ustrezno predstavi svojo obrambo, in da mora obtožba ponuditi dokaze, ki bodo zadoščali za njegovo obsodbo. [...]

78. 1. odstavek 6. člena skupaj s 3. odstavkom od držav podpisnic zahteva pozitivne korake, še posebej: da je obdolženi takoj in natančno seznanjen z bistvom ter vzroki obtožbe, ki ga bremenijo; da mu omogočijo primeren čas in možnosti za pripravo svoje obrambe; da mu zagotovijo pravico da se brani sam ali z zagovornikom in mu omogočijo da zaslišuje ali zahteva zaslišanje obremenilnih prič ter da doseže prisotnost in zaslišanje razbremenilnih prič ob enakih pogojih, kot veljajo za obremenilne priče. Zadnja pravica ne sproža le enakega postopanja z obtožbo in obrambo, ampak na splošno pomeni, da mora biti zaslišanje prič kontradiktorno.

Za dopolnilo, cilj in namen 6. člena ter besedila nekaterih pododstavkov 3. odstavka kažejo na to, da je oseba, obdolžena kaznivega dejanja, upravičena sodelovati v obravnavi in da je njen primer

obravnavan v njeni prisotnosti pred sodnim telesom. Sodišče sklepa, tako kot je to Komisija, da morajo biti vsi dokazi v načelu izvajani v prisotnosti obtoženega na javni obravnavi z vpogledom v akuzatorni argument. Zato bo preverilo, ali je bilo to storjeno v pričujoči zadevi.

(i) Zasliševanje obtoženih

79. Obravnava 12. januarja 1982 se je začela z zaslišanjem vlagateljev. V odgovorih na vprašanja državnega tožilca, zasebnega tožilca in zagovornikov so zanikali kakršnokoli vpletenost v umor. Pri tem so izpodbijali vse nasprotno dokaze, vključno z lastnim priznanjem policiji, o katerem trdijo, da je bilo doseženo s sredstvi mučenja.

(ii) Zasliševanje prič

80. [Le-to je bilo opravljeno v okoliščinah, ki zadoščajo zahtevam 6. člena, saj so bile priče zasliševane v akuzatornem postopku na javni obravnavi.]

(iii) Pisni dokazi

81. [...] Med obravnavo sta se stranki sporazumeli, da naj se spis ne bere. Uporaba „por reproducia” postopka pa je povzročila, da je bila večina dokazov dopuščena brez kontrole javnosti.

82. [...] odpoved izvrševanju pravic, ki jih zagotavlja Konvencija - kolikor je to dovoljeno -, mora biti narejena na nedvoumen način. [...] Medtem ko uporaba „por reproducia” postopka kaže na soglasje obrambe o nepotrebnosti branja spisa v javnosti, pa iz tega ne moremo izvajati, da je obramba soglašala tudi z neizpodbijanjem obtožbe bistvene vsebine [...]

[Sodišče nato ugotavlja, ali so bili elementi postopka zoper vlagatelje doseženi na način, ki zagotavlja poštenost postopka; pri tem obnavlja dejansko stanje. Preiskava se je začela veliko prej kot sama aretacija vlagateljev, zato slednji v njej niso mogli sodelovati s svojimi predlogi. G. Barbera je svojega odvetnika pooblastil za sodelovanje v preiskavi, vendar to v spisih sploh ni bilo zaznamovano. Nadalje: obtoženi in njihovi odvetniki so bili v Barceloni, medtem ko je preiskovalni sodnik svojo službo opravljal v Madridu, kar je povzročalo dodatne težave za priče in sodnika. V spisih pred Audiencio Nacional se je nahajala tudi izjava g. Martinez Vendrella, ki je prvi inkriminiral vlagatelje, čeprav ta izjava po španskem pravu ne bi smela biti uporabljena kot dokaz, saj je bila pridobljena s strani policije v času njegovega desetdnevnega pripora brez minimalnih ustavnih jamstev. G. Martinez Vendrell se na sojenju ni pojavil, ker ni bilo mogoče zagotoviti njegove prisotnosti, tako da obramba ni nikoli mogla zaslišati glavne priče. Preiskovalni sodnik si po aretaciji vlagateljev ni niti prizadeval zaslišati g. Martinez Vendrella, čeprav je bila ravno njegova izjava odločilna; moral bi jih vsaj prepoznati, oziroma bi morali njegove izjave primerjati z izjavami vlagateljev, jih soočiti.

Tudi izjave obtoženih so pomenile pomemben dokaz. Ko so policiji izrekli svoja priznanja, so že bili obtoženi, toda niso imeli pomoči zagovornikov, čeprav se ne zdi, da bi se tej pravici odpovedali. Ta priznanja so bila dosežena med dolgotrajnim incommunicado priporom; nikoli niso bila dodana policijskemu poročilu, bila pa so ključna pri zaslišanju obdolženih pred preiskovalnim sodnikom in na obravnavi. Obramba jih je poskušala izpodbijati s trditvijo, da naj bi policija za njihovo dosego uporabila mučenje.

G. Barbera in g. Jabardo pri prvem zaslišanju pred preiskovalnim sodnikom nista imela zagovornika, čeprav se mu nista odpovedala.

Orožje, drugi predmeti in dokumenti, najdeni v stanovanjih vlagateljev, niso bili izvedeni na sojenju kot dokazi, čeprav se je obtožba nanje sklicevala. Zato je bila obramba v njihovem izpodbijanju onemogočena.]

(d) Zaključek

89. Glede na zapoznel prevoz vlagateljev iz Barcelone v Madrid, nepričakovano zamenjavo članov sodišča tik pred začetkom obravnave, kratkost sojenja in poleg tega še dejstvo, da zelo pomembni dokazi niso bili enakovredno predstavljeni in pretehtani na sojenju ob navzočnosti vlagateljev in pod budnim očesom javnosti, Sodišče zaključuje, da zadevni postopek obravnavan kot celota, ni zadostil zahtevi poštenega in javnega sojenja. Iz tega izhaja, da je prišlo do kršitve 1. odstavka 6.člena.

II. 2. odstavek 6. člena Konvencije

90. G. Barbera in g. Messegue tudi trdita, da sta bila žrtvi kršitve domneve nedolžnosti, ker naj bi bila obsojena izključno na podlagi njunih priznanj policiji [...]

91. Domneva nedolžnosti bo kršena, če bo sodna odločba obtoženega obravnavala kot krivega,

brez predhodne, v skladu z zakonom dokazane krivde. V danem primeru se iz dejstev ne zdi, da bi med postopkom oziroma med sojenjem Audiencie Nacional predsedujoči sodnik sprejemal odločitve ali stališča, ki bi nasprotovala domnevi nedolžnosti. Sodišče zatorej ne najde kršitve 2. odstavka 6. člena Konvencije.

III. Uporaba 50. člena

92. [...] Na obravnavi je Vlada izjavila, da bodo vlagatelji lahko v Španiji sprožili tožbo za škodo, če Sodišče ugotovi kršitev [...]

93. Glede na okoliščine tega primera Sodišče meni, da vprašanje o uporabi 50. člena še ni primerno za odločitev. Z upoštevanjem možnega dogovora med obtoženo državo in vlagatelji je potrebno zadržati zadevo.